*Полянiчко О. Д.,**кандидат філологічних наук,**асистент кафедри західних і східних мов**ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет**імені К. Д. Ушинського»*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ» ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Статтю присвячено розкриттю сутності поняття «наукова комунікація» засобами англійської мови, яка полягає в обміні інформацією між певною групою людей, пов'язаних спільними ідеями та інтересами. Проаналізовано дослідження вітчизняних і зарубіжних учених із зазначеної теми. Доведено, що поглиблене вивчення наукової комунікації соціологами, психологами, фахівцями з інформатики починається у 90-х роках ХХ ст. Це було пов'язано з пошуком можливості інтенсифікувати дослідницьку діяльність, опрацювати великий обсяг інформації. При цьому комунікаційну інтерпретацію отримали практично всі інформаційні процеси, що відбуваються в сучасній науці, починаючи з масиву дисциплінарних публікацій і найважливіших інформаційних зборів та функціонування потужних систем науково-технічної інформації і закінчуючи особистими контактами вчених із приводу приватних епізодів дослідницької діяльності. У вітчизняній лінгвістиці різні аспекти наукової комунікації почали вивчатися в 70-ті роки ХХ ст. Вони розглядаються в роботах Г.С. Батигіна, В.Ж. Келле, Д. Хаймза, М.Г. Лазара, І.А. Майзеля, Ю.З. Мирського, Е.М. Мирського. На основі аналізу зазначених вище наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених визначено сутність поняття та зміст наукової комунікації, що полягає в забезпеченні кожного учасника процесу оперативною і якісною інформацією про стан справ у цьому науковому напрямі з цієї тематики. Наукова комунікація – сукупність видів професійного спілкування в науковому співтоваристві, один із головних механізмів взаємодії дослідників і експертизи отриманих результатів; необхідна умова розвитку науки. Головна сутність наукової комунікації полягає в обміні інформацією між певною групою людей, пов'язаних спільними ідеями та інтересами, а головним змістом наукової комунікації є забезпечення кожного учасника процесу оперативною і якісною інформацією про стан справ у цьому науковому напрямі з цієї тематики. Описано такі форми наукової комунікації, як: формальна і неформальна, усна і письмова, очна (безпосередня) і заочна (опосередкована), первинна і вторинна. Формальна комунікація вчених здійснюється переважно в письмовій, а також в усній формах за встановленими в цьому науковому співтоваристві правилами і документально фіксується. Неформальна комунікація в науці – це бесіди вчених в робочий чи неробочий час. Очна або безпосередня форма наукової комунікації передбачає прямий контакт учасників, які обмінюються інформацією в зазначених вище випадках. Заочна або опосередкована форма наукової комунікації передбачає наявність одного або декількох опосередкованих ланок.

Ключові слова: наукова комунікація, наукова компетенція, англійська мова, комунікативний підхід, комунікаційні відносини, міжнародні контакти.

Постановка проблеми. Англійська мова є однією з найбільш поширених мов на землі. Це мова країн із досить високим рівнем розвитку культури, науки і техніки. Через це стає можливим віднести її до однієї з міжнародних мов. Також англійська мова широко використовується в галузі науки. Завдяки використанню англійської мови під час підготовки наукових робіт, написання статей, доповідей, повідомлень результатів дослідження можуть бути представлені широкому колу вчених, а також людям, які цікавляться відповідними галузями досліджень. Ученим і дослідникам доводиться приділяти багато часу й уваги діяльності, яка пов'язана з їхньою професією, через це вони завжди можуть засвоїти всі аспекти англійської мови. Також англійська мова може бути необхідною науковцям для обміну своїми роботами з ученими інших країн світу.

Отже, в умовах розвитку всебічних міжнародних контактів англійська мова стає важливим засобом професійного спілкування спеціалістів різних профілів, тому останнім часом в Україні та за її межами все більше уваги приділяється проблемі викладання англійської мови з урахуванням потреб майбутніх фахівців. Тому доцільно проводити професійну підготовку з англійської мови у вищому навчальному закладі у такий спосіб, щоб вона сприяла формуванню в студентів здатності англомовного спілкування в конкретних професійних, ділових і наукових сферах діяльності.

Метою статті є розкриття сутності поняття «наукова комунікація» саме засобами англійської мови. Основними завданнями на шляху до розв'язання поставленої мети є такі: проведення докладного аналізу досліджень вітчизняних і зарубіжних учених із зазначеної теми; визначення безпосереднього змісту та сутності наукової комунікації англійською мовою; опис її основних видів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова комунікація – сукупність видів професійного спілкування в науковому співтоваристві, один із головних механізмів взаємодії дослідників і експертизи отриманих результатів; необхідна умова розвитку науки. Починаючи з епохи Середньовіччя було зроблено зусилля з процедурного оформлення процесу наукової комунікації. У десятках європейських університетів трактат або критичні нотатки, підготовлені одним зі схоластів, використовувалися і відправлялися всім зацікавленим у дискусії колегам. Відповідно, були закладені основи системи оперативного зв'язку, погоджених дій і самоорганізації наукових співтовариств [1].

Поглиблене вивчення наукової комунікації соціологами, психологами, фахівцями з інформатики починається у 90-х роках ХХ ст. Це було пов'язано з пошуком можливості інтенси-

фікувати дослідницьку діяльність, опрацювати великий обсяг інформації. При цьому комунікаційну інтерпретацію отримали практично всі інформаційні процеси, що відбуваються в сучасній науці, починаючи з масиву дисциплінарних публікацій і найважливіших інформаційних зборів та функціонування потужних систем науково-технічної інформації та закінчуючи особистими контактами вчених з приводу приватних епізодів дослідницької діяльності.

У вітчизняній лінгвістиці різні аспекти наукової комунікації почали вивчатися в 70-ті роки XX ст. Вони розглядаються в роботах Г.С. Батигіна, В.Ж. Келле, Д. Хаймза, М.Г. Лазара, І.А. Майзеля, Ю.З. Мирського, Е.М. Мирського.

Поняття комунікативної компетенції було введено в науковий обіг американським лінгвістом Д. Хаймзом у 1972 році на противагу теорії мовної компетенції Н. Хомського, який пов'язував свою теорію здебільшого з ідеальними слухачами-співрозмовниками в однорідному мовному середовищі [2, с. 102]. Теорію комунікативної компетенції Д. Хаймза було спрямовано на визначення того, що має знати мовець, аби бути компетентним у спілкуванні [3, с. 286]. Дослідник наголошував на необхідності зосереджуватися на комунікативних уміннях більше, ніж на знаннях граматичних структур.

Комунікативний метод навчання англійської мови є одним із найефективніших, адже власне процес оволодіння мовою має бути своєрідною моделлю процесу спілкування. Мова професійного спілкування включає в себе мову для ділового спілкування, оскільки професійні інтереси можуть бути пов'язані з науковими дослідженнями, спілкуванням із закордонними колегами, з участю у конференціях, з написанням статей, резюме, анотацій, читанням наукових статей, слуханням лекцій, виступом із доповіддю. Зазначені аспекти стали змістом навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації іноземною мовою», яку було введено до базової підготовки студентів вищих навчальних закладів України з 2010 року.

Виклад основного матеріалу. Наукова комунікація англійською мовою охоплює сукупність видів і форм професійного спілкування вчених, що здійснюється як за допомогою стандартизованих, регулярних письмових публікацій, так і за допомогою широкого спектра усних або електронних засобів спілкування [4, с. 51–60].

Головним змістом комунікації в сучасній науці є забезпечення кожного учасника процесу оперативною і якісною інформацією про стан справ у цьому науковому напрямі з цієї тематики. Зміст навчання наукової комунікації англійською мовою має забезпечити досягнення головної мети навчання, спрямованої на вдосконалення студентами університету: умінь і навичок практичного оволодіння іноземною мовою; умінь одержувати та передавати іншомовну наукову інформацію за фахом; здійснення читання і осмислення професійно орієнтованої та наукової іншомовної літератури, використання її в соціальній і професійній сферах; анотування наукових статей та обґрунтування свого наукового дослідження англійською мовою.

Тому можна стверджувати, що *сутність наукової комунікації англійською мовою* полягає в обміні інформацією між певною групою людей, пов'язаних спільними ідеями та інтересами, а *комунікаційні відносини* – це інформаційні відносини. Тому формування основ наукової комунікації англійською мовою в студентів буде ефективним за умов впровадження системного підходу до засвоєння іноземної мови. Комунікатив-

на та лінгвістична компетентності майбутніх фахівців дадуть змогу брати участь у міжнародних наукових конференціях, а це сприятиме постійному розширенню всебічних міжнародних контактів.

У лінгвістиці описані такі форми наукової комунікації, як: формальна і неформальна, усна і письмова, очна (безпосередня) і заочна (опосередкована), первинна і вторинна [4, с. 52]. Розглянемо більш детально деякі із зазначених вище форм наукової комунікації англійською мовою.

Формальна комунікація вчених здійснюється переважно в письмовій, а також в усній формах за встановленими в цьому науковому співтоваристві правилами і документально фіксується. Мова йде не про ділове листування, а про статті, що надруковані в наукових журналах, збірниках, монографіях і навіть про електронні ресурси. Публікація наукових статей і монографій здійснюється завдяки компетентному рецензуванню фахівцями або після обговорення на будь-якому рівні організації науки. До формальної комунікації слід віднести і публічні захисти магістерських, кандидатських або докторських дисертацій, їхні тексти та автореферати, останні в Україні мають статус рукопису, хоча друкуються офіційно і у той самий спосіб, що й статті та книги. Усі перераховані форми являють собою формальні канали первинної наукової інформації, тоді як наукові огляди, реферати книг, наукові рецензії являють собою вторинні формальні способи інформації.

Видами *неформальної комунікації* в науці є бесіди вчених у робочий чи неробочий час. Що стосується спілкування у вигляді виступів учених на наукових семінарах, конференціях, симпозіумах і конгресах, то вони мають двояке значення. Загалом, це формальне спілкування, але чим більше в ньому неформальних моментів, тим воно продуктивніше для кожного учасника такого виду спілкування. Тут відбувається більш вільний обмін інформацією, а наукова комунікація має безпосередній, міжособистісний характер. Але на конференціях і симпозіумах можливий також нелегальний збір найбільш свіжої інформації з теми, що є порушенням норм наукового спілкування. До неформального типу спілкування належить і електронне листування вчених, їхні блоги та інші форми комп'ютерного спілкування. Телеконференції через Інтернет також підпорядковані певним правилам етикету, але специфіка віртуального спілкування така, що є багато можливостей неформального спілкування [5, с. 7]. Комунікація у віртуальному співтоваристві слабо структурована і не пов'язана з регіональними, дисциплінарними обмеженнями, а тільки з правовими обмеженнями і морально-естетичним самообмеженням.

Очна (безпосередня) і заочна (опосередкована) форми наукової комунікації стосуються швидше розподілу ролей їхніх учасників. Наприклад, перша форма передбачає прямий контакт учасників, які обмінюються інформацією в зазначених вище випадках. Друга форма передбачає наявність однієї або декількох опосередкованих ланок. До опосередкованого типу наукового спілкування та комунікації також відносимо спілкування сучасних вчених із представниками попередніх поколінь у науці через їхні публікації, як і заочне спілкування учасників наукової дискусії в журналах або електронні телеконференції.

Усі зазначені форми наукової комунікації являють собою формальні канали первинної наукової інформації, тоді як наукові огляди, реферати книг, наукові рецензії являють собою вторинні формальні способи передачі та обміну інформацією.

Висновки. Провівши аналіз наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, ми дійшли таких висновків. *Наукова комунікація* – сукупність видів професійного спілкування в науковому співтоваристві, один із головних механізмів взаємодії дослідників і експертизи отриманих результатів; необхідна умова розвитку науки. Головна сутність наукової комунікації полягає в обміні інформацією між певною групою людей, пов'язаних спільними ідеями та інтересами, а головним змістом наукової комунікації є забезпечення кожного учасника процесу оперативною і якісною інформацією про стан справ у цьому науковому напрямі з цієї тематики. Описано такі форми наукової комунікації, як: формальна і неформальна, усна і письмова, очна (безпосередня) і заочна (опосередкована), первинна і вторинна. Формальна комунікація вчених здійснюється переважно в письмовій, а також в усній формах за встановленими в цьому науковому співтоваристві правилами і документально фіксується. Неформальна комунікація в науці – це бесіди вчених у робочий чи неробочий час. Очна або безпосередня форма наукової комунікації передбачає прямий контакт учасників, які обмінюються інформацією в зазначених вище випадках. Заочна або опосередкована форма наукової комунікації передбачає наявність однієї або декількох опосередкованих ланок.

Література:

1. Наукова комунікація. URL: <https://iplib.ru/library/collection/newphilenc/document/HASH523b228f5f21f4487bc452> (дата звернення: 20. 06.2019).
2. Хомский Н. Язык и мышление. Москва : Прогресс, 1972. 164 с.
3. Федоренко Ю.П. До питання компетентності та комунікативної компетенції. *Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. Видавництво Європейського університету. 2003. С. 40–49.
4. Введение в социологию науки. Ч. 1. Санкт-Петербург : Изд. СПбУЭиФ. 1992.
5. Лазар М.Г., Хайми И.В. Возможности этического регулирования компьютерной коммуникации. *Основы компьютерной этики* : уч. зап. РГТМУ, 2006, № 2.
6. Батыгин Г.С. Комунікації конференції 4–6 березня 2002 р. Полтава, 2002. С. 285–288.
7. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
8. Гапон Ю.А. Специфика дисциплины и факторы, что определяют содержание иноязычной речи профессиональной направленности. *Збірник наукових статей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ : Видавництво Європейського університету, 2003. С. 40–49.
9. Мирская Е.З. Новые коммуникационные технологии в современной академической науке. *Проблемы деятельности ученого и научных коллективов. Международный ежегодник*. Вып. XV. Санкт-Петербург : Нестор, 2000.
10. Мирский Э.М. Управление и самоуправление в научно-технической сфере. *Социологические исследования*. 1995. № 7. С. 3–17.

Polianichko O. The concept of “scientific communication” by means of English language

Summary. The article is devoted to the discovery of the essence of the concept of “scientific communication” by means of the English language, which consists in the exchange of information between a particular group of people associated with common ideas and interests. The researches of domestic and foreign scientists on the mentioned topic are analyzed. It is proved that in-depth study of scientific communication by sociologists, psychologists, and specialists in computer science begins in the 90's of the XX century. This was due to the search for opportunities to intensify research, to work out a large amount of information. In this communication interpretation received almost all the information processes that take place in modern science, ranging from the array of disciplinary publications and the most important information gatherings and the functioning of powerful systems of scientific and technical information and ending with personal contacts of scientists about private episodes of research activities. In the domestic linguistics, various aspects of scientific communication began to be studied in the 70's of the twentieth century. They are considered in the work of G.S. Batigin, V.J. Kelle, D. Heems, M.G. Lazar, I.A. Mazel, J.Z. Mirsky, E.M. Mirsky. On the basis of the analysis of the above scientific studies of domestic and foreign scientists, the essence of the concept and content of scientific communication, which consists in providing each participant with the process of operative and qualitative information on the state of affairs in the given scientific direction, on the given subject is determined. Scientific communication is a set of types of professional communication in the scientific community, one of the main mechanisms of interaction of researchers and examination of the results; a necessary condition for the development of science. The main essence of scientific communication is the exchange of information between a particular group of people associated with common ideas and interests, and the main content of scientific communication is to provide each participant with operational and high-quality information on the state of affairs in this scientific field on this topic. The following forms of scientific communication are described: formal and informal, oral and written, internal (direct) and correspondence (mediated), primary and secondary. Formal communication of scientists is carried out mainly in writing, as well as in oral forms, according to the rules established in this scientific community and documented. Informal communication in science is the conversation of scientists in working or non-working hours. Exact or direct form of scientific communication involves direct contact between participants who exchange information in the above cases. Extramural or mediated form of scientific communication involves the presence of one or several mediated units.

Key words: scientific communication, scientific competence, English language, communicative approach, communication relations, international contacts.